

ANŽELIKA GAIDIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

ORCID id: orcid.org/0000-0001-8775-788X

Mokslinių tyrimų kryptys: semantika, leksikologija,
leksikografija, kompiuterinė lingvistika.

DOI: doi.org/10.35321/all89-08

ŽODŽIŲ *SPEKULIACIJA*, *SPEKULIANTAS* IR *SPEKULIUOTI* REIKŠMIŲ POKYČIAI

Changes in Meanings of Words *speculation*,
speculator, and *speculate*

ANOTACIJA

Straipsnyje pristatomas žodžių *spekuliacija*, *spekuliantas* ir *spekuliuoti* reikšmių tyrimas, kurio tikslas – remiantis bendraisiais (aiškinamaisiais) ir specialiaisiais žodynais bei dabartinės lietuvių rašto kalbos vartoseną nustatyti tiriamų žodžių reikšmių pokyčius. Taigi straipsnyje nagrinėta, kiek ir kokių tiriamų žodžių reikšmių fiksuojama lietuvių, anglų ir rusų kalbų žodynuose, nagrinėta, ką rodo dabartinė lietuvių rašto kalbos vartoseną, keliamos prielaidos, kokios priežastys lėmė naujų reikšmių atsiradimą ir kt.

ESMINIAI ŽODŽIAI: žodis *spekuliacija*, žodis *spekuliantas*, žodis *spekuliuoti*, reikšmių pokyčiai, reikšmių apibrėžtys, žodynas.

ANNOTATION

The article delves into a comprehensive examination of the meanings associated with the words *speculation*, *speculator* and *speculate*. Its primary objective is to discern shifts in the meanings of these words by drawing from general (explanatory) and special dictionaries alongside contemporary usage of the Lithuanian written language. The discussion within the article explores the breadth and variations of meanings attributed to these words across Lithuanian, English, and Russian dictionaries. It further examines insights derived from the current usage trends in the Lithuanian written language while also offering conjectures about the reasons for the emergence of new meanings.

KEYWORDS: word *speculation*, word *speculator*, word *speculate*, changes in meanings, definitions, dictionary.

IVADINĖS PASTABOS

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad žodžiai *spekuliacija*, *spekuliantas* ir *spekuliuoti* yra labai aiškūs, lengvai suprantami ir atpažįstami. Tačiau panagrinėjus vartoseną ima kilti nemažai klausimų dėl šių žodžių reikšmių pokyčių. Taigi šio straipsnio tyrimo objektas – žodžių *spekuliacija*, *spekuliantas* ir *spekuliuoti* reikšmės, jų pokyčiai. Tyrimo tikslas – remiantis bendraisiais ir specialiaisiais žodynais bei dabartinės lietuvių rašto kalbos vartoseną nustatyti tiriamų žodžių reikšmių pokyčius. Siekiant tikslo iškelti tokie uždaviniai: 1) ištirti nagrinėjamų žodžių apibrėžtis lietuvių, anglų ir rusų kalbų bendruosiuose ir specialiuosiuose žodynuose; 2) išskirti pagrindinius požymius, pasirenkamus apibrėžiant nagrinėjamų žodžių reikšmes; 3) ištirti nagrinėjamų žodžių vartoseną dabartinėje lietuvių rašto kalboje. Tyrimo metodai – aprašomasis-lyginamasis ir semantinės analizės.

Kaip teigia Rita Miliūnaitė, „[ž]odžių reikšmių pokyčiai, ypač susiję su normų raida ir pažeidimais, lietuvių kalboje itin mažai tyrinėti. Iki šiol nėra suformuluota aiškių kriterijų, kaip vertinti įvairias žodžių reikšmių variacijas, išskyrus keletą bendresnių teorinių teiginių ir pavyzdžių“ (Miliūnaitė 2022: 161). Aiškinantis žodžių reikšmių pokyčius svarbu nustatyti, kokioms aplinkybėms esant ir kodėl atsiranda naujų reikšmių, o kai kurios reikšmės atvirkščiai išnyksta arba transformuojasi (Miliūnaitė 2022: 161). Dažniausiai nurodomi keli reikšmių kitimo būdai – denotacija ir konotacija. Aloyzas Gudavičius skiria keturias denotatų klases: „1) prototipinį denotatą, 2) išplėstą ar susiaurintą denotatą, 3) prototipinio denotato naują aspektą ir 4) naują denotatą. Atitinkamai daugiareikšmiame žodyje galima būtų skirti keturias semantines zonas, atspindinčias šiuos tarpusavyje susijusius denotatus bei žodžio galimybes įvardyti pasaulio elementus, kitais žodžiais – žodžio semantinės raidos kryptis“ (plačiau žr. Gudavičius 2013: 75).

Remdamasi Evalda Jakaitiene (1986: 102), R. Miliūnaitė skiria šiuos pagrindinius žodžių reikšmių perkėlimo šaltinius: 1) kitos kalbos (semantiniai vertiniai), 2) lietuvių kalbos tarmės, 3) lietuvių kalbos substandarto atmaina ir 4) pačios bendrinės kalbos sistema (Miliūnaitė 2022: 162).

Taigi toliau straipsnyje bus nagrinėjama, kiek ir kokių tiriamų žodžių reikšmių esama (fiksuojuama) žodynuose ir vartosenoje, keliamos prielaidos, kas lėmė naujų reikšmių atsiradimą.

Tyrimo šaltiniai ir empirinė medžiaga. Tiriant žodžių *spekuliacija*, *spekuliantas* ir *spekuliuoti* reikšmes remiamasi ne tik lietuvių, bet ir kitų kalbų – anglų, rusų – šaltiniais. Aloyzo Gudavičiaus teigimu, gretinamieji semantiniai tyrimai yra labai svarbūs nustatant tikrovės kategorizacijos ypatybes kalboje, kurios „[...] bene ryškiausiai atspindi žodžio reikšmės struktūroje, o ši labiausiai

išryškėja lyginama su kitomis reikšmėmis ir ypač su kitų kalbų atitinkamomis reikšmėmis“ (Gudavičius 2009: 93). Pasak Kristinos Rutkovskos ir kt., „[k]albinio vieneto reikšmė, kaip žmonių pasaulio interpretacijos rezultatas, yra nu-
 lemta kultūros, ir tai [...] turi būti parodyta definicijoje“ (Rutkovska ir kt. 2017: 30). Kitaip tariant, skirtingų tautų žodynuose tie patys žodžiai gali būti apibrėžti skirtingai, t. y. išryškinti tie jų požymiai, kurie yra svarbūs ir atpažįstami konkrečios tautos žmonių.

Taigi šiame straipsnyje remiamasi¹: 1) bendraisiais (aiškinamaisiais) lietuvių kalbos žodynais – *Lietuvių kalbos žodynu* (LKŽe), *Dabartinės lietuvių kalbos žodynu* (DLKŽ_{8e}), specialiuoju žodynu – *Tarptautinių žodžių žodynu* (TŽŽ), bei duomenynu – *Lietuvių kalbos naujų žodžių duomenynu* (ND); 2) bendraisiais (aiškinamaisiais) anglų kalbos žodynais – *Cambridge Advanced Learner's Dictionary* (CAMBRIDGE), *Collins English Dictionary* (COLLINS), *Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus* (MERRIAM-WEBSTER), *Oxford Learner's Dictionaries* (OXFORD) ir 3) bendraisiais (aiškinamaisiais) rusų kalbos žodynais – *Словарь русского языка* (MAKS), *Русский семантический словарь* (SEM) ir *Толковый словарь русского языка* (TSOŠ). Tiriant dabartinės lietuvių rašto kalbos vartoseną remiamasi Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu (DLKT). Interneto tekstams naršyti naudojamosi paieškos sistema *Google*.

Straipsnyje nagrinėjami pavyzdžiai išrinkti iš DLKT grožinės, negrožinės², administracinės literatūros ir publicistikos tekstų. Iš viso peržiūrėta apie 1000 daiktavardžio *spekuliacija*, apie 500 veiksmazodžio *spekuluoti* ir apie 450 daiktavardžio *spekulant* pavyzdžių. Peržiūrėta dauguma paieškos sistema *Google* rastų pavyzdžių, kuriuose pavartoti nagrinėjami žodžiai. Nagrinėjant abiejų šaltinių pavyzdžius keltas klausimas, kiek ir kokių tiriamų žodžių reikšmių rodo pavyzdžiai.

¹ Pasirinkti būtent šie šaltiniai, kadangi yra reprezentatyviausi savo kategorijos atstovai. Dar vienas reprezentatyvus leksikos šaltinis yra *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas* (BLKŽ), tačiau kadangi žodynas dar rengiamas, s raide prasidedantys žodžiai kol kas visuomenei nėra viešai prieinami.

² DLKT negrožinė literatūra apima mokslinę, mokomąją, pažintinę ir kitą literatūrą.

1. DAIKTAVARDIS *SPEKULIACIJA*

1.1. Daiktavardžio *spekuliacija*³ apibrėžtys lietuvių, anglų ir rusų kalbų žodynuose

Pradėti kalbėti apie daiktavardžio *spekuliacija* apibrėžtis parankiausia imant bendruosius (aiškinamuosius) lietuvių kalbos žodynus⁴ – LKŽe, DLKŽ_{8e}, ir specialųjį žodyną – TŽŽ (žr. 1 lentelę).

1 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliacija* apibrėžtys lietuvių kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS ⁵
LKŽe	1. prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnyti; įstatymų draudžiamas prekių supirkinėjimas ir jų pardavinėjimas didesnėmis kainomis 2. biržos operacijos – įvairių vertybių supirkinėjimas ir pardavinėjimas, norint gauti kurso skirtumą 3. <i>fil.</i> abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu
DLKŽ_{8e}	1. prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnyti; prekių supirkinėjimas ir jų pardavinėjimas didesnėmis kainomis 2. biržos operacijos – įvairių vertybių supirkinėjimas ir pardavinėjimas, norint gauti kurso skirtumą 3. <i>fil.</i> abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu
TŽŽ	[lot. <i>speculatio</i> – sekimas, žvalgymas, stebėjimas] 1. prekių, vertybinių popierių, valiutų pirkimas tikintis perparduoti ir uždirbti iš spėjamo kainų skirtumo 2. SSRS – įstatymų draudžiamas prekių supirkinėjimas ir jų pardavinėjimas didesnėmis kainomis 3. <i>filos.</i> abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika, patyrimu

Iš 1-os lentelės matyti, kad žodynuose fiksuojamos trys daiktavardžio *spekuliacija* reikšmės. Šio žodžio reikšmių apibrėžtys beveik vienodos pateikiamos LKŽe ir DLKŽ_{8e}. Kaip matyti, *spekuliacijos* pirmoje apibrėžtyje minima prekyba (nekonkretinant jos rūšies) siekiant lengvai pasipelnyti, pvz.: *Spekuliacija žemės sklypais* (LKŽe). *Smulkioji spekuliacija* (LKŽe), antroje apibrėžtyje – biržos operacijos, t. y. įvairių vertybių supirkinėjimas ir pardavinėjimas, norint gauti

³ Straipsnyje daiktavardis *spekuliacija* atskirai nenagrinėjamas, kadangi jo reikšmės sutampa su daiktavardžio *spekuliacija* reikšmėmis.

⁴ BLKŽ žodžio *spekuliacija* apibrėžtis kol kas nepateikta, žodis įtrauktas į Antraštiną.

⁵ Lentelėse pateikiamos žodynuose fiksuojamos nagrinėjamų žodžių apibrėžtys be iliustracinių pavyzdžių. Apibrėžtys iš anglų ir rusų kalbų į lietuvių kalbą verstos šio teksto autorės.

kurso skirtumą (pasipelnėti). Kalbant apie pirmos reikšmės apibrėžties antrą dalį (pateikiamą po kabliataškio), LKŽe fiksuojamas 'įstatymų draudžiamas' prekių supirkinėjimas ir pardavinėjimas. DLKŽ₈e tokia apibrėžties dalis nefiksuojama. Trečios filosofinės reikšmės apibrėžtys abiejuose žodynuose yra vienodos, plg. 'abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu'⁶.

TŽŽ pirmą reikšmės apibrėžtis apima 'prekių, vertybinių popierių, valiutų pirkimą tikintis perparduoti ir uždirbti iš spėjamo kainų skirtumo'. Apibrėžtyje fiksuojamas požymis 'spėjamas kainų skirtumas', kurio nemini nei LKŽe, nei DLKŽ₈e. Antros reikšmės apibrėžtyje fiksuojamas SSRS laikotarpiui būdingas uždarbiavimo būdas – įstatymų draudžiamas prekių supirkinėjimas ir pardavinėjimas didesnėmis kainomis, plg. VLEe: „SSRS spekuliacija buvo laikoma ekonominiu nusikaltimu, rinkos ekonomikos šalyse ji neišvengiama, bet spekuliacija juodojoje rinkoje deficitinėmis prekėmis (pavyzdžiui, maistu per karą, embargą, stichines nelaimes, bilietais į sporto varžybas ar kitus renginius) užtraukia administracinę ar baudžiamąją atsakomybę“⁷.

Daiktavardis *spekuliacija* yra tarptautinis žodis, tad pravartu pasižiūrėti, kaip jis apibrėžiamas anglų ir rusų kalbų žodynuose (žr. 2 lentelę).

2 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliacija* (angl. *speculation*) apibrėžtys anglų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
OXFORD ⁸	1. nuomonės susidarymas apie tai, kas įvyko arba kas gali įvykti, nežinant visų faktų 2. veikla, kai perkamos ir parduodamos prekės arba įmonių akcijos, tikintis gauti pelno, tačiau rizikuojant prarasti pinigus
CAMBRIDGE ⁹	spėlioti galimus atsakymus į klausimą, neturint pakankamai informacijos prekyba siekiant gauti pelno

⁶ VLEe fiksuojama panaši *spekuliacijos* apibrėžtis, plg.: 'teorinis pažinimo būdas, kuris remiasi ne jusliniu patyrimu ar mokslo laimėjimais, bet refleksija, abstrakcija ir kitais mąstymo būdais'.

⁷ Plačiau žr.: <https://www.vle.lt/straipsnis/spekuliacija/>.

⁸ Angl. *speculation* 1. the act of forming opinions about what has happened or what might happen without knowing all the facts; 2. the activity of buying and selling goods or shares in a company in the hope of making a profit, but with the risk of losing money.

⁹ Angl. *speculation* the activity of guessing possible answers to a question without having enough information to be certain; the act of speculating in order to make a profit.

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
COLLINS ¹⁰	1. spekuliacijos veiksmas arba atvejis 2. prielaida, teorija ar nuomonė, susidariusi spėliojant 3. investicijos, susijusios su didele rizika, bet kartu ir su didelio pelno galimybe
MERRIAM-WEBSTER ¹¹	spekuliacijos veiksmas arba atvejis: a) neįprastos verslo rizikos priėmimas tikintis gauti atitinkamą pelną b) sandoris, susijęs su tokia spekuliacija

Kaip matyti iš 2-oje lentelėje pateiktų apibrėžčių, daiktavardis *spekuliacija* anglų kalbos žodynuose (OXFORD, CAMBRIDGE, COLLINS) dažniausiai siejamas su dviem veiksmais – 1) spėjimu, spėliojimu, svarstymu (nuomonės susidarymu nežinant faktų, neturint informacijos ar pan.), pvz.: *Jo asmeninis gyvenimas yra daugybės spekuliacijų objektas*¹² (OXFORD). *Spekuluojama apie jo ateities planus*¹³ (CAMBRIDGE) ir 2) prekių (įmonių akcijų ar pan.) pirkimu bei pardavimu siekiant pasipelnyti, tačiau rizikuojant prarasti pinigus, pvz.: *Spekuliacijos nafta, euru* (OXFORD). Kai kuriuose žodynuose (COLLINS, MERRIAM-WEBSTER) minima ne šiaip prekyba, bet investicijos, susijusios su didele rizika ir kartu su didelio pelno galimybe, taip pat minima neįprasta verslo rizika bei sandoriai tikintis gauti atitinkamą pelną.

Įdomu tai, kad MERRIAM-WEBSTER žodyne pateiktose apibrėžtyse nefiksuojama reikšmė, susijusi su spėjimu, spėliojimu, svarstymu, prielaidų darymu, tačiau atskirai (ne prie apibrėžčių) pateikti žodyno pavyzdžiai rodo ką kitą, plg.: *Jis atmetė jų teorijas kaip paprastas spekuliacijas*¹⁴. *Jos spekuliacijos palieka daug neatsakytų klausimų*¹⁵.

¹⁰ Angl. **speculation** 1. the act or an instance of speculating; 2. a supposition, theory, or opinion arrived at through speculating; 3. investment involving high risk but also the possibility of high profits.

¹¹ Angl. **speculation** an act or instance of speculating: such as **a:** assumption of unusual business risk in hopes of obtaining commensurate gain; **b:** a transaction involving such speculation.

¹² Angl. *His private life is the subject of much speculation.*

¹³ Angl. *Speculation about his future plans is rife.*

¹⁴ Angl. *He dismissed their theories as mere speculation.*

¹⁵ Angl. *Her speculations leave many questions unanswered.*

Rusų kalbos žodynuose daiktavardžio *spekuliacija* išskiriami du homonimai – pirmas susijęs plačiąja prasme su prekyba, antras – su filosofiniais samprotavimais¹⁶ (plg. 3-ią lentelę).

3 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliacija* (ru. *спекуляция*) apibrėžtys rusų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
MAKS ¹⁷	<i>spekuliacija</i>¹ 1. prekių pirkimas ir pardavimas didesnėmis kainomis siekiant pelno 2. kapitalistinėse šalyse: biržos žaidimas, kurio metu didinama arba mažinama vertybinių popierių kaina 3. <i>prk.</i> apskaičiavimas, ketinimas remiantis kuo nors, ko nors panaudojimas savanaudiškiems tikslams <i>spekuliacija</i>² <i>knyg.</i> filosofiniai samprotavimai
SEM ¹⁸	<i>spekuliacija</i>¹ 1. vertybinių popierių (akcijų, obligacijų), valiutos pirkimas ir pardavimas, siekiant pasipelnyti iš skirtumo tarp pirkimo ir pardavimo kainos (kurso) 2. turto, vertybių, prekių pirkimas ir pardavimas siekiant pelno <i>spekuliacija</i>² <i>psn. knyg.</i> filosofiniai samprotavimai

¹⁶ Apibrėžiant veiksmažodį *spekuliuoti* ir daiktavardį *spekuliantas* tokia reikšmė rusų kalbos žodynuose nefiksuojama.

¹⁷ Ru. ***спекуляция*¹** 1. Скупка товаров и перепродажа их по повышенным ценам с целью наживы. 2. В капиталистических странах: биржевая игра на повышение или понижение курса ценных бумаг. 3. *перен.* Расчет, умысел, основанный на чем-л., использование чего-л. в корыстных целях. ***спекуляция*²** книжн. философское умозрительное построение.

¹⁸ Ru. ***спекуляция*¹** 1. Покупка и продажа биржевых ценностей (акций, облигаций, валюты) с целью получения прибыли от разницы между покупной и продажной ценой (курсом) (спец.). 2. Скупка и перепродажа имущества, ценностей, товаров с целью наживы. ***спекуляция*²** (устар. книжн.). Философское умозрительное построение.

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
TSOS¹⁹	<i>spekuliacija</i>¹ 1. vertybinių popierių (akcijų, obligacijų), valiutos pirkimas ir pardavimas, siekiant pasipelnyti iš skirtumo tarp pirkimo ir pardavimo kainos (kurso) 2. turto, vertybių, prekių pirkimas ir pardavimas siekiant pelno 3. <i>prk.</i> apskaičiavimas, ketinimas, kuriuo siekiama ką nors panaudoti savanaudiškiems tikslams <i>spekuliacija</i>² <i>psn. knyg.</i> filosofiniai samprotavimai

Taigi, kaip matyti, rusų kalbos žodynuose pirmo homonimo pateikiamos dvi su prekyba susijusios reikšmės, t. y. apibrėžtas skirtingas pirkimo objektas – 1) prekių, turto, vertybių pirkimas ir pardavimas ir 2) vertybinių popierių (akcijų, obligacijų), valiutos pirkimas ir pardavimas (biržos operacijos). Antro *spekuliacijos* homonimo apibrėžtis žodynuose sutampa – ‘filosofiniai samprotavimas’, pvz.: *Idealistinės spekuliacijos*²⁰.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, pirmiausia pasakytina, kad nagrinėtuose trijų kalbų žodynuose daiktavardžio *spekuliacija* pateikiamos reikšmių apibrėžtys (ir jų skaičius) kiek skiriasi, pavyzdžiui, ‘ko (kieno) nors sąmoningas panaudojimas savanaudiškiems tikslams’²¹ fiksuojamas tik rusų kalbos žodynuose, o ‘spėjimo, spėliojimo; svarstymo; prielaidų darymo’ reikšmė fiksuojama tik anglų kalbos žodynuose, nors lietuvių kalbos žodynuose fiksuojama minėtai reikšmei semantiškai artima reikšmė ‘abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu’. Žinoma, visuose žodynuose fiksuojama daiktavardžio *spekuliacija* su prekyba susijusi reikšmė. Kai kurie lietuvių kalbos žodynai fiksuoja ir SSRS laikotarpiui būdingą realiją – ‘įstatymų draudžiamą prekių supirkinėjimą ir jų pardavinėjimą didesnėmis kainomis’.

Daiktavardžio *spekuliacija* apibrėžčių analizė ir fiksuojamų požymių sugretinimas (žr. 4 lentelę) parodė, kad kai kurie žodynai akcentuoja skirtingus reikšmių požymius (žr. pabraukimus). Pavyzdžiui, kalbant apie su prekyba susijusią

¹⁹ Ру. *спекуляция*¹ 1. Покупка и продажа биржевых ценностей (акций, облигаций, валюты) с целью получения прибыли от разницы между покупной и продажной ценой (курсом) (спец.). 2. Скупка и перепродажа имущества, ценностей, товаров с целью наживы. 3. *перен.* Расчёт, умysel, направленный на использование чего-н. в своих корыстных целях. *спекуляция*² (устар. книжн.). Философское умозрительное построение.

²⁰ Ру. *Идеалистические спекуляции*.

²¹ Trumpinimo dėlei čia reikšmių apibrėžtys pateikiamos apibendrintai.

reikšmę, minėtina, kad lengvas pasipelnymas fiksuojamas LKŽe, DLKŽ_{se}, įstatymų draudžiamas supirkinėjimas – LKŽe, TŽŽ, rizika (prarasti pinigus) – OXFORD, COLLINS, MERRIAM-WEBSTER ir t. t. Visi šie požymiai yra pravartūs redaguojant leksikografinį daiktavardžio *spekuliacija* straipsnį.

4 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliacija* reikšmių apibrėžtyse fiksuojamų požymių gretinimas

	LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNAI	ANGLŲ KALBOS ŽODYNAI	RUSŲ KALBOS ŽODYNAI
POŽYMAI	Prekyba <u>Lengvas pasipelnymas</u> Prekės, vertybės, vertybiniai popieriai, valiuta <u>Įstatymų draudžiamas veiksmas</u> <u>SSRS</u> Kurso skirtumas <u>Spėjamas kainų skirtumas</u> Didesnės kainos	Prekyba Pelnas Prekės, įmonių akcijos, investicijos, sandoris <u>Rizika (prarasti pinigus)</u> <u>Neįprasta verslo rizika</u>	Prekyba Pasipelnėti Prekės, turtas, vertybiniai popieriai (akcijos, obligacijos), valiuta Biržos žaidimas Kainų (kurso) skirtumas Didesnės kainos
		<u>Nuomonės susidarymas,</u> <u>spėliojimas, prielaida,</u> <u>teorija</u> <u>Faktų nežinojimas</u>	
	Abstraktus protavimas		Filosofiniai samprotavimai
			<u>Ko (kieno) nors</u> <u>panaudojimas,</u> <u>savanaudiški tikslai</u>

1.2. Daiktavardžio *spekuliacija* vartosena

Iš DLKT ir *Google* rastų pavyzdžių aiškėja, kad daiktavardis *spekuliacija* turi kelias reikšmes²²: a) ‘prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnėti’, b) ‘spėjimas,

²² Čia (ir analogiškose straipsnio dalyse) reikšmių apibrėžtys pateiktos apibendrintai. Formuluojuant nagrinėjamų žodžių leksikografinius straipsnius, reikšmes reikėtų plėsti, tikslinti.

spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas', c) 'ko (kieno) nors sąmoningas panaudojamas savanaudiškiems tikslams' ir d) 'abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu'. Toliau apie kiekvieną reikšmę atskirai.

a) 'Prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnyti'. Iš rastų pavyzdžių matyti, kad gali būti spekuliuojama valiuta, akcijomis, turtu, žeme, cukrumi (žr. 6–9 pavyzdžius) ir pan. Spekuliacija pavyzdžiuose vartojama kartu su tokiais daiktavardžiais (tokiomis realijomis) kaip korupcija, kontrabanda (žr. 1–2 pavyzdžius); spekuliacija yra kainų didėjimo pasekmė (žr. 3 pavyzdį) ir pan. Pavyzdžiai rodo, kad spekuliacijos stengiamasi išvengti, spekuliuojant švaistomi pinigai (žr. 7, 8 pavyzdžius) ir pan. Taigi remiantis pavyzdžiais (plg. 1–3 ir kt.) galima teigti, kad spekuliacija, kaip realija, gali turėti neigiamą vertinimą. Matyt, tokio vertinimo viena iš priežasčių, jog SSRS spekuliacija buvo laikoma ekonominiu nusikaltimu.

- (1) *4 metais išėjau į laisvę ir grįžau į Lietuvą, pamačiau, jog žmonės čia labai pasikeitę: dauguma prasigyveno, praturtėjo, aplink klestėjo korupcija ir **spekuliacija**, visų mintys sukosi tik apie rublį.* (DLKT)
- (2) *Su Lietuvos vadovu jis sakė aptaręs alkoholinių gėrimų kontrabandos ir **spekuliacijos** jais problemas Lietuvoje.* (DLKT)
- (3) *Jis atmets nuomonę, kad grūdų kainų didėjimas yra tik **spekuliacijų** pasekmė.* (DLKT)
- (4) *Trumpuoju laikotarpiu dolerio nuvertėjimas neturi poveikio pasiūlai ir paklausai, bet veikia **spekuliaciją** ir investavimą naftos ateities sandorių rinkose.* (DLKT)
- (5) *Komisijai nebuvo pateikta tokių faktų, kad buvo vykdoma **spekuliacija** kreditiniais ištekliais, nors sąlygos, aišku, yra.* (DLKT)
- (6) *Manoma, jog stambiausių visų laikų **spekuliaciją** valiuta atliko Džordžas Sorošas (George Soros).* (Google)
- (7) *Jie švaistė pinigus bevaisei **spekuliacijai** akcijomis ir turtu.* (DLKT)
- (8) *Šiandien posėdyje ministrų kabinetas pritarė Žemės ūkio ministerijos parengtam įstatymo pakeitimo projektui dėl sąlygų įsigyjant žemės ūkio paskirties žemę, kuriuo sukuriami papildomi saugikliai, siekiant išvengti **spekuliacijos** žeme.* (Google)
- (9) *[...] jie viešai kalbėjo, kad ministras J. Purickis pats organizavo **spekuliaciją** cukrumi, sacharinu bei kokainu, ir reikalavo jam kelti baudžiamąją bylą.* (DLKT)

Iš kai kurių pavyzdžių aiškėja, kad spekuliacija yra veikla, kai perkama arba parduodama tikintis pasipelnyti iš trumpalaikių kainų svyravimų ir tikintis pasipelninti netolimoje ateityje, kitaip sakant, tai nėra ilgalaikis investavimas, pvz.:

- (10) *Kalbėdami apie **spekuliaciją**, turime omenyje finansinio aktyvo pirkimą arba pardavimą, kai manome, kad jo kaina kils arba kris ne per daug toli-moje ateityje.* (Google)
- (11) ***Spekuliacija** yra rizikingesnė nei investavimas praktika, nes bandoma pa-sinaudoti trumpalaikiais kainų svyravimais.* (Google)

b) ‘Spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’, pavyzdžiui, spe-kuliacijos dėl / apie gamtinių dujų kainų padidėjimą, galimą atleidimą, geres-nius įmonių rezultatus ir pan.:

- (12) *Liberalas taip pat atmetė **spekuliacijas**, jog padidėtų gamtinių dujų kainos, jeigu „Gazprom“ negaus „Lietuvos dujų“ valdymo teisės.* (DLKT)
- (13) *Kiekvienas spėjimas tebus vien tik spėjimas, privati **spekuliacija**.* (DLKT)
- (14) *Dabar, ko gero, pritils **spekuliacijos** apie jo galimą atleidimą [...].* (DLKT)
- (15) *Rinkose sustiprėjo **spekuliacijos**, kad I ketv. Įmonių rezultatai bus geresni nei prognozuojama.* (DLKT)
- (16) *Girdėti **spekuliacijų**, esą tai Prezidento senosios komandos įtakos rezulta-tas.* (DLKT)
- (17) ***Spekuliacijos** apie tai, kad Lietuva galėtų priimti šių metų pasaulio ledo ri-tulio čempionatą kartu su Latvija neturi pagrindo.* (Google)
- (18) *Pasirodė gana įdomių **spekuliacijų** apie būsimą „GeFroce GTX 20-ają“ seriją, kurią sudarys atnaujinti „Pascal“ lustai, arba kitaip tariant „Pascal Refresh“.* (Google)

Atkreiptinas dėmesys, kad daiktavardis *spekuliacija*, vartojamas a) reikšme ‘prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnyti’, pagal *prekiauti* analogiją valdo tu-rinio objekto įnagininką (žr. 5–7 ir kitus pavyzdžius), o vartojamas b) reikšme ‘spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’ – turinio objekto *apie* konstrukciją ir, atsižvelgiant į *spėti*, *svarstyti* junglumą ir cituojamus straipsnyje pavyzdžius, šalutinį sakinio dėmenį ir pan.

c) ‘Ko (kieno) nors sąmoningas panaudojimas savanaudiškiems tikslams’, pavyzdžiui, gali būti spekuliuojama inspektoriaus vardu, sūnaus tema, gramati-ka, įstatymais ir pan., plg.:

- (19) *Tikimasi, kad po šios akcijos **spekuliacijų** bent apylinkės inspektoriaus var-du tikrai sumažės.* (DLKT)
- (20) *Atsistatydinu, nes nebenoriu sudaryti prielaidų **spekuliacijoms** ir interpre-tacijoms mano sūnaus tema, nors teismo sprendimas jam, kaip ir visada ti-kėjau, buvo palankus.* (DLKT)
- (21) *Asmenvardžių rašymas nelietuviškai dokumentuose yra **spekuliacija** gra-matika, įstatymais, realia padėti.* (Google)
- (22) *Vaikui įvairiomis **spekuliacijomis** įdiegiami įpročiai be saiko dirbti.* (DLKT)

d) ‘Abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu’. Tokių pavyzdžių rasta nedaug, daugiausia – su žodžių junginiu *filosofinė spekuliacija*, pvz.:

- (23) *Turint omenyje šiuos kontekstus, sinchronijos, o ne istorijos plotmėje pasakytina, kad graikiškas anapussybės mąstymo įrankis – **spekuliacija**, matyt, apskritai negali būti gryna.* (DLKT)
- (24) *Religijas keitė filosofinės **spekuliacijos**, įimančios ir naujai pažintų religijų elementus.* (Google)
- (25) *Ir misteriniuose kultuose, ir gnostinėse bei kai kuriose filosofinėse **spekuliacijose** ėmė ryškėti monoteistinės tendencijos.* (DLKT)
- (26) *Kaltas buvo ir savitumas jo paties dvasios, kuri, kad ir labai plati bei skvarbi, nelinko giliai smeltis į filosofines ar dogmines **spekuliacijas**.* (DLKT)
- (27) *Filosofinė **spekuliacija** judaizme niekuomet nebuvo visiškai išblėsusi, tačiau pradedant XIV a. ji ruseno vis mažesniame rate, kol XVIII a. vėl įsiliepsnojo Europos Švietimo [...].* (DLKT)
- (28) *Vienu žodžiu, ten, kur baigiasi filosofinės **spekuliacijos**, matematikai atsi-
veria tikslų sprendimų laukas.* (DLKT)

Kaip matyti, vartosenoje, kaip ir žodynuose, fiksuojamos daiktavardžio *spekuliacija* su prekyba ir abstrakčiu protavimu susijusios reikšmės. Taip pat vartosenoje fiksuojamos dėl kalbų kontaktų paplitusios naujos, žodynuose neapibrėžtos reikšmės, plg. ‘ko (kieno) nors sąmoningas panaudojimas savanaudiškiems tikslams’ (semantinis vertinys veikiausiai iš rusų kalbos) ir 2) ‘spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’ (semantinis vertinys veikiausiai iš anglų kalbos). Tiesa, pastaroji reikšmė semantiškai artima lietuvių ir rusų kalbų žodynuose fiksuojamai filosofinei reikšmei, plg. ‘abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu’.

Pastebėtina, kad daiktavardis *spekuliacija*, vartojamas reikšme ‘spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’, turi lietuviškų atitikmenų, t. y. tų pačių, kuriais ir apibrėžta reikšmė – spėjimas, spėliojimas, svarstymas, prielaidų darymas ar pan.

2. DAIKTAVARDIS *SPEKULIANTAS*, -Ė2.1. Daiktavardžio *spekuliantas*, -ė apibrėžtys lietuvių, anglų ir rusų kalbų žodynuose

Lietuvių kalbos žodynuose daiktavardžio *spekuliantas*, -ė pateikta viena reikšmė (žr. 5-ą lentelę), plg.: ‘kas verčiasi spekuliacija’ (LKŽe). DLKŽ_{8e} patikslinta, kokia spekuliacija verčiamasi – prekių ar vertybių. TŽŽ apibrėžiant *spekulianto*, -ės reikšmę nurodoma į *spekuliacijos* straipsnio 1-ą reikšmę ‘prekių, vertybinių popierių, valiutų pirkimas tikintis perparduoti ir uždirbti iš spėjamo kainų skirtumo’ ir 2-ą reikšmę ‘SSSR – įstatymų draudžiamas prekių supirkinėjimas ir jų pardavinėjimas didesnėmis kainomis’. Taigi remiantis TŽŽ *spekuliantas*, -ė yra ‘tas, kuris verčiasi prekių, vertybinių popierių, valiutų spekuliacija’, ir ‘tas, kuris verčiasi įstatymu draudžiamu prekių supirkinėjimu ir pardavinėjimu didesnėmis kainomis (SSRS)’.

5 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliantas*, -ė²³ apibrėžtys lietuvių kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
LKŽe	kas verčiasi spekuliacija
DLKŽ_{8e}	kas verčiasi prekių ar vertybių spekuliacija
TŽŽ	[vok. <i>Spekulant</i> < lot.] žmogus, kuris verčiasi spekuliacija (1, 2)

Toliau pateikiama, kaip daiktavardis *spekuliantas*, -ė apibrėžiamas anglų kalbos žodynuose (žr. 6-ą lentelę).

6 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliantas*, -ė (angl. *speculator*) apibrėžtys anglų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
OXFORD	antraštinis žodis (angl. <i>speculator</i>) yra, tačiau nukreipiama į veiksmąžodį <i>speculate</i> (<i>spekuliuoti</i>)
CAMBRIDGE²⁴	asmuo, kuris perka prekes, turtą, pinigus ir t. t., tikėdamasis juos pelningai parduoti

²³ Šė yra sinonimas *verteiva*.

²⁴ Angl. *speculator* a person who buys goods, property, money, etc. in the hope of selling them at a profit

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
COLLINS ²⁵	asmuo, kuris spekuliuoja finansais <i>American English</i> variante 1. asmuo, kuris verčiasi komercine ar finansine spekuliacija 2. asmuo, kuris iš anksto perka bilietus, pavyzdžiui, į žaidimus ar teatro spektaklius, kurie gali būti paklausūs, kad vėliau juos perparduotų už didesnę kainą 3. asmuo, užsiimantis abstrakčiais samprotavimais
MERRIAM-WEBSTER ²⁶	kas spekuliuoja: a) asmuo, kuris galvoja arba spėlioja, ypač tuščiai arba atsitiktinai, apie tai, kas nežinoma arba neaišku b) asmuo, kuris santykinai rizikingai investuoja į kokį nors daiktą (pvz., akcijas ar nekilnojamąjį turtą), tikėdamasis gauti didelį trumpalaikį pelną iš rinkos svyravimų

Anglų kalbos žodynuose daiktavardžio *spekulantas*, *-ė* reikšmių apibrėžtys įvairuoja. CAMBRIDGE, MERRIAM-WEBSTER, COLLINS žodynuose fiksuojama *spekulianto*, *-ės* reikšmė susijusi su prekyba. Pastarajame žodyne (*American English* variante) pateikta antra *spekulianto*, *-ės* apibrėžtis yra gana specifinė, plg.: ‘asmuo, kuris iš anksto perka bilietus, pavyzdžiui, į žaidimus ar teatro spektaklius, kurie gali būti paklausūs, kad vėliau juos perparduotų už didesnę kainą’. Galima įtarti, kad ši reikšmė pateikta atskirai, kadangi apibrėžia nelegalią veiklą, kurią, matyt, norima pažaboti.

COLLINS ir MERRIAM-WEBSTER žodynuose fiksuojama ir su spėjimu, spėliojimu, abstrakčiais samprotavimais susijusi reikšmė.

Rusų kalbos žodynuose, kaip matyti iš 7-os lentelės, daiktavardžio *spekulantas*, *-ė* fiksuojama po dvi reikšmes.

²⁵ Angl. *speculator* is a person who speculates financially. In *American English*: 1. a person who is engaged in commercial or financial speculation; 2. a person who makes advance purchases of tickets, as to games; or theatrical performances, that are likely to be in demand, for resale later at a higher price; 3. a person who is devoted to mental speculation.

²⁶ Angl. *speculator* someone who speculates: such as **a**: a person who thinks or guesses especially in an idle or casual way about something that is unknown or uncertain; **b**: a person who makes a relatively risky investment in something (such as stocks or real estate) in the hope of making a large short-term profit from market fluctuations.

7 LENTELĖ. Daiktavardžio *spekuliantas*, –ė (ru. *спекулянт*) apibrėžtys rusų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
MAKS ²⁷	1. kas verčiasi spekuliacija (1 r.) > <i>spekuliacija</i> 1. prekių pirkimas ir pardavimas didesnėmis kainomis siekiant pelno 2. <i>prk.</i> tas, kuris savo planus, skaičiavimus grindžia kuo nors, bando pasinaudoti kuo nors savanaudiškiems tikslams
SEM ²⁸	1. asmuo, besiverčiantis neteisėtu daiktų pirkimu ir perpardavimu siekiant pelno 2. verslininkas, besiverčiantis biržos akcijų spekuliacijomis (spec.)
TSOŠ ²⁹	1. asmuo, besiverčiantis spekuliacija ¹ (2 r.) > <i>spekuliacija</i> 2. turto, vertybių, prekių pirkimas ir pardavimas siekiant pelno 2. verslininkas, besiverčiantis biržos akcijų spekuliacijomis (1 r.) (spec.) > <i>spekuliacija</i> 1. vertybinių popierių (akcijų, obligacijų), valiutos pirkimas ir pardavimas, siekiant pasipelnyti iš skirtumo tarp pirkimo ir pardavimo kainos (kurso)

Dažniausiai rusų kalbos žodynuose pateikiamos *spekulianto*, –ės reikšmės, susijusios su prekyba – prekių, turto, vertybinių popierių ir pan. pirkimas ir pardavimas. SEM žodyne pateiktoje *spekulianto*, –ės apibrėžtyje išskiriamas požymis, kurio nemini kiti rusų kalbos žodynai – ‘neteisėtas daiktų pirkimas ir pardavimas’. Tik MAKS žodyne užfiksuota *spekulianto*, –ės reikšmė ‘tas, kuris savo planus, skaičiavimus grindžia kuo nors, bando pasinaudoti kuo nors savanaudiškiems tikslams’.

2.2. Daiktavardžio *spekuliantas* vartoseną

Remiantis DLKT ir *Google* rastais pavyzdžiais galima išskirti dvi daiktavardžio *spekuliantas*, –ė reikšmes: a) ‘asmuo, užsiimantis prekių, turto, vertybių pirkimu ir pardavimu siekdamas lengvai pasipelnyti’ ir b) ‘verslininkas, užsiimantis biržos akcijų spekuliacijomis’. Toliau apie kiekvieną reikšmę atskirai.

²⁷ Ру. *спекулянт* 1. Тот, кто занимается спекуляцией¹ (в 1 знач.). 2. *перен.* Тот, кто строит свои планы, расчеты на чем-л., пытается использовать что-л. в корыстных целях.

²⁸ Ру. *спекулянт* 1. Человек, занимающийся незаконной скупкой и перепродажей чего-н. для наживы. 2. Предприниматель, занимающийся биржевыми спекуляциями (спец.).

²⁹ Ру. *спекулянт* 1. Человек, к-рый занимается спекуляцией¹ (во 2 знач.). 2. Делец, к-рый занимается биржевыми спекуляциями (в 1 знач.) (спец.).

a) 'Asmuo, užsiimantis prekių, turto, vertybių pirkimu ir pardavimu siekdamas lengvai pasipelnyti', pvz.:

- (1) *Bankai pasimokė iš klaidų ir ketina bloginti paskolų sąlygas nekilnojamojo turto **spekuliantams**, kurie perka keletą būstų ir tikisi vėliau nemažai uždirbti juos pardavę už didesnę kainą.* (Google)
- (2) *Kaip nesu nė turėjęs gražesnio kostiumo, negu tasai, kuriam Rygos audimo mėlynos vilnos medžiagą tų metų rudenį pirkome pas **spekulantą** Daukanto gatvėje [...].* (DLKT)
- (3) *Laimi turgaus **spekuliantas**, kuris neretai nemoka jokių mokesčių.* (DLKT)
- (4) *Lėšų buvo ieškoma visokiausiais būdais – renkant mokesčius ir rinkliavas, imant baudas, konfiskuojant ir parduodant **spekulantų** prekes.* (DLKT)

Kaip matyti iš pavyzdžių (plg. 3, 4), *spekuliantas* gali turėti ir neigiamą vertinimą.

Pasitaiko pavyzdžių, kuriuose minimas *spekuliantas*, su kuriuo sovietiniais laikais buvo kovojama, pvz.:

- (5) *Nepriklausomos Lietuvos verslininkai gimė iš **spekulantų** – būtent taip buvo vadinami verslo daigai sovietiniais laikais ir su jais aršiai kovojama.* (Google)
- (6) *Štai gyveno žmogus, kuris pardavė vieną kitą mašiną, ir jį nuteisė kaip **spekulantą**.* (DLKT)

b) 'Verslininkas, užsiimantis biržos akcijų spekuliacijomis', pvz.:

- (7) *Investuotojai ir **spekuliantai** skiriasi tuo, kad investuotojai investuoja ilgam, tuo tarpu **spekuliantai** prekiauja akcijomis daug dažniau siekdami trumpuoju laikotarpiu pasipelnyti iš trumpalaikių akcijų vertės svyravimų.* (Google)
- (8) *Kai kurie **spekuliantai**, prekiaujantys akcijomis kiekvieną dieną, iš tokio darbo susikrauna turtus ar bent jau išgyvena.* (Google)
- (9) *Negalima paneigti ir to, kad **spekuliantai** atlieka svarbų vaidmenį biržoje.* (Google)
- (10) *Pasak A. Rimkaus, prekybos metu „Lisco“ akcijų kaina svyravo nuo 3 iki 3,30 lito, ir tai suteikė gana neblogą progą biržos **spekuliantams**.* (DLKT)

Tačiau yra pavyzdžių, kur be konteksto sunku šias dvi reikšmes atskirti, pvz.:

- (11) ***Spekuliantas** – tai asmuo, kuris, naudodamasis turto (finansinio ar fizinio) kainos ir vertės svyravimais, siekia greito pelno.* (Google)
- (12) ***Spekuliantai** paprastai orientuojasi į trumpalaikį investavimą.* (Google)
- (13) ***Spekuliantai** prisiima finansinę riziką, atidžiai seka pokyčius ir greitai į juos reaguoja.* (Google)

- (14) *Dėl agresyvaus greito pelno siekio sąvoka „**spekulantas**“ dažnai turi neigiamą atspindį. (Google)*
- (15) *Iš tikrųjų **spekulantai** veikiausiai yra patys profesionaliausi investuotojai, geriausiai jaučiantys rinkos pulsą. (DLKT)*

Iš pateiktų pavyzdžių aiškėja, kad spekulantas naudodamasis kainų svyravimais siekia greito pelno (žr. 11 pavyzdį), kad paprastai orientuojasi į trumpalaikę investavimą (žr. 12 pavyzdį), prisiima finansinę riziką (žr. 13 pavyzdį) ir kt.

Apibendrinti daiktavardžio *spekulantas*, *-ė* reikšmių požymiai pateikti paveiksle.

PAV. Daiktavardžio *spekulantas*, *-ė* reikšmių požymiai

Pirkimas ir pardavimas	Verslininkas (biržos spekulantas)
Lengvas pasipelnymas	
Rizika	Prekės, vertybės, akcijos ir kt.
Prekybininkas	
Trumpalaikės investicijos	Kainų (kurso) svyravimai
	Didesnės kainos
Įstatymų draudžiama veikla (SSRS)	

3. VEIKSMAŽODIS *SPEKULIUOTI*

3.1. Veiksmažodžio *spekuluoti* apibrėžtys lietuvių, anglų ir rusų kalbų žodynuose ir duomenyne

Lietuvių kalbos žodynuose (LKŽe, DLKŽ_{se}, TŽŽ) ir duomenyne (ND) pateikiamos veiksmažodžio *spekuluoti* apibrėžtys įvairuoja (žr. 8 lentelę).

8 LENTELĖ. Veiksmažodžio *spekuluoti* apibrėžtys lietuvių kalbos žodynuose ir duomenyne

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
LKŽe	1. prekiauti, siekiant lengvai pasipelnyti; supirkinėti prekes ir jas pardavinėti didesnėmis kainomis 2. <i>prk.</i> sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams
DLKŽ_{8e}	verstis, užsiimti spekuliacija
TŽŽ	verstis, užsiimti spekuliacija
ND	spėti, spėlioti; svarstyti; daryti prielaidas

Kaip matyti, DLKŽ_{8e} ir TŽŽ veiksmažodžio *spekuluoti* reikšmė apibrėžta gana abstrakčiai, plg. ‘verstis, užsiimti spekuliacija’. Iš tokios apibrėžties ne visai aišku, kuri (-ios) iš *spekuliacijos* reikšmių (jų tiek DLKŽ_{8e}, tiek TŽŽ yra po tris) turima (-os) omenyje. Nors iš apibrėžtyje pavartotų veiksmažodžių – verstis, užsiimti – galima įtarti, kad turimos omenyje visos žodžio *spekuliacija* reikšmės, pateiktos abiejuose žodynuose.

LKŽe, be su prekyba susijusios reikšmės, pateikiama dar viena reikšmė – ‘sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams’, pvz.: *Jūsų sūnus elgiasi kaip koks ponaičiukas: meluoja, užgaulioja ir spekuliuoja tėvo vardu* rš³⁰. Primintina, kad tokia daiktavardžio *spekuliacija* reikšmė užfiksuota rusų kalbos žodynuose (MAKS ir TSOŠ) (plačiau žr. 1.1 poskyrį), lietuvių kalbos žodynai tokios daiktavardžio reikšmės nepateikia.

ND fiksuojama vartosenoje paplitusi nauja *spekuluoti* reikšmė ‘spėti, spėlioti; svarstyti; daryti prielaidas’ (dar žr. 1.2 poskyrį, daiktavardžio *spekuliacija* vartoseną), pvz.: *Pandemijos pradžioje buvo spekuliuojama, kad sezoniniai orų svyravimai gali turėti įtakos COVID-19 plitimui, buvo svarstoma, kad virusas galbūt lengviau plinta vėsesniais, sausesniais orais ir mažiau plinta šiltuoju, drėgnesniu metų laiku. Galbūt tai nuo Lukašenkos režimo bėgantys žmonės? Apie tai daug spekuliuojama, tačiau prieglobsčio prašymus Lietuvoje nuo 2020 metų pateikė viso la-bo vos 418 baltarusių. Iš šių prašymų vos apie pusė (206) buvo patenkinta. Galima spekuliuoti, kad prieglobsčio praktinis poreikis nelabai didelis, žmogui svarbu tik tai, kad jį įleistų į šalį.*

Toliau pateikiama, kaip veiksmažodis *spekuluoti* apibrėžiamas anglų kalbos žodynuose (žr. 9 lentelę).

³⁰ LKŽe pateiktas tik vienas pavyzdys ir tas iš rašytinės kalbos.

9 LENTELĖ. Veiksmažodžio *spekuliuoti* (angl. *speculate*) apibrėžtys anglų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
OXFORD ³¹	1. susidaryti nuomonę apie ką nors nežinant visų detalių ar faktų 2. pirkti prekes, nekilnojamąjį turtą, akcijas ir t. t., tikintis gauti pelno rizikuojant prarasti pinigus
CAMBRIDGE ³²	1. spėti galimus atsakymus į klausimą, kai nėra pakankamai informacijos, kad būtume tikri 2. pirkti ir parduoti, tikintis, kad nupirkto prekės vertė padidės ir ją bus galima parduoti brangiau, siekiant gauti pelno
COLLINS ³³	1. spekuliuojama dalyko prigimtimi, tapatybe arba tuo, kas gali nutikti 2. parduoti brangiau ir užsidirbti
MERRIAM-WEBSTER ³⁴	<i>intransityvinis</i> 1. a) svarstyti tam tikra tema b) apžvelgti ką nors tuščiai arba atsitiktinai ir dažnai be rezultatų 2. priimti verslo riziką tikintis pelno <i>transityvinis</i> 1. manyti, kad tai tiesa, remiantis nepakankamais įrodymais 2. domėtis ar abejoti

Kaip matyti iš 9-os lentelės, anglų kalbos žodynuose veiksmažodis *spekuliuoti* turi dvi reikšmes. Visuose tirtuose žodynuose pirma pateikta reikšmės apibrėžtis susijusi su nuomonės susidarymu, spėjimu, teoretizavimu, svarstymu ar pan. neturint pakankamai įrodymų, informacijos, pvz.: *Visi spekuliuo, kas tas nepažįstamas* (OXFORD). *Žurnalistai spekuliuoja, ar bus sumažintos palūkanų*

³¹ Angl. *speculate* **1.** [intransitive, transitive] to form an opinion about something without knowing all the details or facts; **2.** to buy goods, property, shares, etc., hoping to make a profit when you sell them, but with the risk of losing money.

³² Angl. *speculate* to guess possible answers to a question when you do not have enough information to be certain; to buy and sell in the hope that the value of what you buy will increase and that it can then be sold at a higher price in order to make a profit.

³³ Angl. *speculate* **1.** If you speculate about something, you make guesses about its nature or identity, or about what might happen; **2.** If someone speculates financially, they buy property, stocks, or shares, in the hope of being able to sell them again at a higher price and make a profit.

³⁴ Angl. *speculate* *intransitive verb* **1 a:** to meditate on or ponder a subject; **b:** to review something idly or casually and often inconclusively; **2:** to assume a business risk in hope of gain; *especially:* to make a relatively risky investment in something (such as stocks or real estate) in the hope of making a large short-term profit from market fluctuations; *transitive verb* **1:** to take to be true on the basis of insufficient evidence; **2:** to be curious or doubtful about.

normos (CAMBRIDGE). *Projekto kritikai spekuliuoja, kiek ligoninių būtų galima pastatyti vietoj jų* (COLLINS). *Mes nežinome, kas nutiko, galime tik spekuliuoti* (MERRIAM-WEBSTER)³⁵. Iš pateiktų pavyzdžių akivaizdu, kad tokiais atvejais verčiant į lietuvių kalbą tiktų ir veiksmažodžiai *spėti* ‘bandyti teisingai pasakyti nežinant’ (DLKŽ_{8e}), *svarstyti* ‘vertinti turimus duomenis, siekiant padaryti išvadas’ (DLKŽ_{8e}) arba žodžių junginys *daryti prielaidą* (-as).

Antra tirtuose anglų kalbos žodynuose pateikta veiksmažodžio *spekuliuoti* apibrėžtis yra susijusi su prekyba, t. y. prekių, nekilnojamojo turto, akcijų ir t. t. pirkimu ir pardavimu tikintis gauti pelno rizikuojant prarasti pinigus, pvz.: *Jis mėgsta spekuliuoti akcijų rinkoje* (OXFORD). *Pinigus jis uždirbo spekuliuodamas Londono aukso ir sidabro rinkose* (CAMBRIDGE). *Stambūs ūkininkai kraustosi, kad galėtų spekuliuoti kylančiomis žemės kainomis* (COLLINS)³⁶.

Veiksmažodžio *spekuliuoti* reikšmių apibrėžtys rusų kalbos žodynuose pateiktos 10-oje lentelėje.

Nagrinėtuose rusų kalbos žodynuose veiksmažodis *spekuliuoti* dažniausiai turi tris reikšmes. Pirmos dvi reikšmės (SEM ir TSOŠ žodynuose) susijusios su prekyba, tik pirmos reikšmės objektas yra būtent biržos operacijos. Trečia (MAKS žodyne antra) reikšmė susijusi su sąmoningu ko (kieno) nors panaudojimu savanaudiškiems tikslams, pvz.: *Spekuliuoti laikiniais sunkumais, kieno nors kito sunkumais, kieno nors kito nelaime* (SEM). *Spekuliuoti kieno nors gailesčiu, gerumu* (SEM)³⁷.

Išanalizavus veiksmažodžio *spekuliuoti* apibrėžtis lietuvių, anglų ir rusų kalbų žodynuose matyti, kad esama apibrėžčių skirtumų ne tik tarp žodynų, bet ir pačiame žodžių lizde, pavyzdžiui, LKŽe užfiksuota *spekuliuoti* reikšmė ‘sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams’, o *spekuliacijos* leksikografiniame straipsnyje tokia reikšmė nepateikta. LKŽe *spekuliacijos* vienoje iš apibrėžčių minimas ‘įstatymų draudžiamas prekių supirkinėjimas ir jų pardavinėjimas didesnėmis kainomis’, o *spekuliuoti* leksikografiniame straipsnyje tokia reikšmė nefiksuojama ir pan. Būtent tokį reikšmių pateikimą žodynuose, matyt, lėmė (ankstesnių laikų) vartoseną ir (arba) tam tikri žodynų rašymo principai.

³⁵ Angl. *They were all speculating as to the identity of the stranger* (OXFORD). *Journalists are speculating about whether interest rates will be cut* (CAMBRIDGE). *Critics of the project speculate about how many hospitals could be built instead* (COLLINS). *We don't know what happened – we can only speculate* (MERRIAM-WEBSTER).

³⁶ Angl. *He likes to speculate on the stock market* (OXFORD). *He made his money speculating on the London gold and silver markets* (CAMBRIDGE). *Big farmers are moving in, in order to speculate with rising land prices* (COLLINS).

³⁷ Ru. *Спекулировать на временных затруднениях, на чужих трудностях, на чьей-н. беде. Спекулировать на чьей-н. жалости, доброте.*

10 LENTELĖ. Veiksmažodžio *spekuluoti* (ru. *спекулировать*) apibrėžtys rusų kalbos žodynuose

ŽODYNAS	APIBRĖŽTYS
MAKS ³⁸	1. pirkti ir perparduoti siekiant pelno 2. planuoti ką, naudoti ką savanaudiškiems tikslams
SEM ³⁹	1. vertybinių popierių, kuriais prekiaujama biržoje, pirkimas ir pardavimas siekiant gauti pelno (iš pirkimo ir pardavimo kainų skirtumo) 2. pirkti ir perparduoti siekiant pelno 3. sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams
TSOS ⁴⁰	1. spekuliuoti biržose 2. supirkinėti, perpardavinėti siekiant pelno 3. sąmoningai panaudoti ką savo tikslams (menk.)

3.2. Veiksmažodžio *spekuluoti* vartoseną

DLKT ir *Google* rasti pavyzdžiai rodo, kad veiksmažodis *spekuluoti* turi tris reikšmes: a) ‘prekiauti, siekiant lengvai pasipelnyti’, b) ‘sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams’ ir c) ‘spėti, spėlioti; svarstyti; daryti prielaidas’. Toliau apie kiekvieną reikšmę išsamiau.

a) ‘Prekiauti, siekiant lengvai pasipelnyti’. Kaip rodo pavyzdžiai, gali būti spekuliuojama valiutų kursais (žr. 1 pavyzdį), žaliavomis (žr. 2 pavyzdį), valiutų rinkose (žr. 4 pavyzdį), bitkoinais (žr. 5 pavyzdį) ir pan. Spekuliuojama siekiant pelno, tačiau rizikuojant prarasti pinigų, pvz.:

- (1) *Juos galima panaudoti ne tik rizikai mažinti, bet ir **spekuluoti**, t. y. bandyti uždirbti pasinaudojant valiutų kursų svyravimais.* (DLKT)

³⁸ Ру. *спекулировать* 1. Заниматься спекуляцией¹ (в 1 знач.). 2. перен. Строить свои планы, расчеты на чем-л., использовать что-л. в корыстных целях.

³⁹ Ру. *спекулировать* 1. Заниматься покупкой и продажей биржевых ценностей с целью получения прибыли (от разницы между покупной и продажной ценой) (спец.). 2. Заниматься скупкой и перепродажей с целью наживы. 3. перен. Умышленно использовать что-н. в своих корыстных целях (неодобр.).

⁴⁰ Ру. *спекулировать* 1. Заниматься биржевыми спекуляциями¹ (в 1 знач.) (спец.). 2. Заниматься спекуляцией¹ (во 2 знач.), скупкой, перепродажей с целью наживы. 3. перен. Умышленно использовать что-н. в своих целях (неодобр.).

- (2) *Kita vertus, investuoti į pačias žaliavas taip pat nėra praktiška – dėl sandėliavimo ir transportavimo sąnaudų jomis **spekuliuoti** būtų gerokai brangiau.* (DLKT)
- (3) *Nors specialistai pataria pasyvioje rinkoje neeksperimentuoti, žaidėjai tvirtina nevengiantys **spekuliuoti**.* (DLKT)
- (4) *1992 metais, **spekuliuodamas** valiutų rinkoje, jis statė už Vokietijos markę prieš Anglijos svarą sterlingų ir, kaip manoma, užsidirbo apie milijardą dolerių.* (Google)
- (5) *Kitaip tariant, bitkoinais galima **spekuliuoti** siekiant gauti pelno, bet tuo pačiu rizikuojant prarasti investicijas.* (Google)

Pasitaiko pavyzdžių, susijusių su SSRS laikotarpiui būdinga realija – įstatymų draudžiamu prekių supirkinėjimu ir pardavinėjimu, pvz.:

- (6) *Pensininkus užjaučiu, visą gyvenimą nugaras lenkė valdiškame darbe ir nesuprato, kad būtų daugiau išlošę, jei būtų prie sovietų **spekuliavę**.* (DLKT)

Kai kurie pavyzdžiai rodo prekiaavimo ir spekuliacinio, skolinimo ir spekuliacinio skirtumus, plg.:

- (7) *Žemė tampa preke, ją galima **prekiauti ir spekuliuoti**.* (DLKT)
- (8) *Mes ne **spekuliuojame** užsienyje, o skoliname pinigų vietoje vartotojams.* (DLKT)

b) ‘Sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams’. Pavyzdžiai (žr. 9–15) rodo, kad gali būti spekuliuojama vardu, žinia, idėjomis, teiginiu, vertybėmis, patriotiškumu, tragedija ir kt.:

- (9) *Į parduotuvę apgavikas sugrįždavo, jau pasibaigus banko, kurio vardu jis **spekuliavo**, darbo valandoms.* (DLKT)
- (10) *Nekilnojamojo turto specialistai pripažįsta, jog jau **spekuliuojama** žinia, kad neįvedamas EUR ir randasi galimybių derėtis dėl senos statybos butų kainų.* (DLKT)
- (11) *Negaliu pakęsti žmonių, mėginančių **spekuliuoti** būtent progreso idėjomis ir mėginančių naudotis patiklumu.* (DLKT)
- (12) ***Spekuliuojama** teiginiu, kad visuomenė tokio mokesčio nenori, nors jis būtų vos keturi litai vienai šeimai ir jo nemokėtų socialiai remtini asmenys.* (DLKT)
- (13) *Tiksliau pasakius, ne jie patys taip pasirinko, bet juos pakeitė kažkokios niekšiškos pasaulio jėgos, kurios **spekuliuoja** mūsų tautos vertybėmis ir naikina jos gyvybę.* (DLKT)
- (14) *Tačiau ar galima **spekuliuoti** žaidėjų patriotiškumu, kai klubo vadovai nevykdo sutartyje numatytų įsipareigojimų?* (Google)

- (15) *Tai eilinė, provokatyvi šio asmens viešųjų ryšių akcija, kada **spekuliuojant** Ukrainos tragedija bandoma pakelti savo asmeninius ir visos susikompromitavusios Laisvės partijos reitingus.* (Google)

c) 'Spėti, spėlioti; svarstyti; daryti prielaidas', pvz.:

- (16) *Nors daug kas **spekuliavo**, kad mums nepavyks pasirašyti sutarties dėl sienos, visų piktanorių pykčiui, to neįvyko.* (DLKT)
- (17) *Dveji rinkimai leidžia tik teoriškai **spekuliuoti** apie momentinius pokyčių blyksnius.* (DLKT)
- (18) *Valiutų rinkose **spekuliuojama**, kad Europos šalių finansų ministrai Didžiojo septyneto šalių susitikime pareiškė nuomonę, kad Japonijos jena yra per silpna.* (DLKT)
- (19) *Man atrodo, kad valstybė pirmiausia turėtų geriau pažinti emigraciją, kad turėtų daugiau duomenų, o ne vien **spekuliuotume**.* (DLKT)
- (20) *Tačiau tatai netrukdo rabinams savo mokyme itin akcentuoti Būsimąjį pasaulį ir net **spekuliuoti** apie jo pobūdį.* (DLKT)
- (21) *J. Šiugždinienė kol kas nesiryžta **spekuliuoti**, kokios priežastys galėjo nušalinti ypač prastus šių metų matematikos egzamino rezultatus.* (Google)
- (22) *Kol kas anksti **spekuliuoti** apie naujus sankcijų paketus. Nuolat vyksta stebėjimas to, kas jau yra įgyvendinta ir mes matome, kad sankcijos yra apėinamos.* (Google)

Iš kai kurių pavyzdžių (žr. 17, 20, 22) matyti, kad veiksmažodis *spekuliuoti* perima *spėti, spėlioti, svarstyti* valdymą, t. y. *spekuliuoti apie ką?* (dar žr. 1.2 poskyrį).

IŠVADOS

1. Ištyrus žodžių *spekuliacija, spekuliantas* ir *spekuliuoti* reikšmių apibrėžtis pasirinktuose lietuvių, anglų ir rusų kalbų bendruosiuose (aiškinamuosiuose) ir specialiuosiuose žodynuose paaiškėjo, kad: 1) reikšmių apibrėžtys, susijusios su prekyba (prekių, nekilnojamojo turto, vertybių, vertybinių popierių ir kt.) siekiant pasipelninti, fiksuojamos visuose žodynuose; 2) reikšmių apibrėžtys, susijusios su ko (kieno) nors sąmoningu panaudojimu savanaudiškiems tikslams pateikiamos beveik visuose rusų ir viename lietuvių (LKŽe *spekuliuoti*) kalbos žodyne, o 3) reikšmių apibrėžtys, susijusios su spėjimu, spėliojimu, svarstymu, prielaidų darymu, fiksuojamos tik anglų kalbos žodynuose ir viename lietuvių kalbos šaltinyje (ND). Kituose lietuvių ir rusų kalbų žodynuose fiksuojama

minėtai reikšmei semantiškai artima filosofinė reikšmė, susijusi su abstrakčiu protavimu, nesiejamu su praktika ir patyrimu.

2. Tyrimo metu buvo siekta išskirti pagrindinius požymius, pasirenkamus apibrėžiant nagrinėtų žodžių reikšmes. Paaiškėjo, kad požymių fiksavimas labiausiai įvairuoja apibrėžiant reikšmę, susijusią su prekyba. Sugretinus trijų kalbų žodynų nagrinėtų žodžių su prekyba susijusiose apibrėžtyse paminėtus požymius matyti, kad aiškiausi ir geriausiai reprezentuojantys turinį yra šie: prekyba, lengvas pasipelnymas, rizika, spėjamas kainų (kurso) skirtumas, didesnės kainos ir kalbant apie SSRS laikotarpiui būdingą realiją – įstatymų draudžiama veikla.

3. Nagrinėtų žodžių dabartinė lietuvių rašto kalbos vartoseną rodo jų reikšmių pokyčius – fiksuojamos dėl kalbų kontaktų paplitusios naujos, lietuvių kalbos žodynuose nepateiktos reikšmės, pvz.: *spekuliacija* ‘ko (kieno) nors sąmoningas panaudojimas savanaudiškiems tikslams’ (semantinis vertinys veikiausiai iš rusų kalbos) ir ‘spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’ (semantinis vertinys veikiausiai iš anglų kalbos). Taigi vartoseną rodo, kad 1) daiktavardis *spekuliacija* vartojamas šiomis reikšmėmis: ‘prekyba, kuria siekiama lengvai pasipelnyti’, ‘spėjimas, spėliojimas; svarstymas; prielaidų darymas’, ‘ko (kieno) nors sąmoningas panaudojimas savanaudiškiems tikslams’ ir ‘abstraktus protavimas, nesiejamas su praktika ir patyrimu’; 2) daiktavardis *spekulantas* – ‘asmuo, užsiimantis prekių, turto, vertybių pirkimu ir pardavimu siekdamas lengvai pasipelnyti’ ir ‘verslininkas, užsiimantis biržos akcijų spekuliacijomis’; 3) veiksmazodis *spekuliuoti* – ‘prekiauti, siekiant lengvai pasipelnyti’, ‘sąmoningai panaudoti ką savanaudiškiems tikslams’ ir ‘spėti, spėlioti; svarstyti; daryti prielaidas’.

4. Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, lietuvių kalbos žodynuose vertėtų patikslinti nagrinėtų žodžių leksikografinius straipsnius.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

BLKŽ – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*, 2 dalis: *Antraštynas*, red. kolegija D. Liutkevičienė, G. Naktinienė, R. Petrokienė, D. Svetikienė, K. Vosylytė, J. Zabarskaitė, vyr. red. D. Liutkevičienė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2014. DOI: doi.org/10.35321/blkz.

CAMBRIDGE – *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*, e. variantas. Prieiga internete: <https://dictionary.cambridge.org>.

COLLINS – *Collins English Dictionary*, e. variantas. Prieiga internete: <http://www.collinsdictionary.com>.

DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.

DLKŽ_{se} – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, vyr. red. St. Keinys, 8-asis (6-asis elektroninis / internetinis) leidimas, atnaujinta versija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2021. Prieiga internete: <https://ekalba.lki.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas>. DOI: doi.org/10.35321/dlkz.

Gudavičius Aloyzas 2009: *Etnolingvistika: tauta kalboje*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

Gudavičius Aloyzas 2013: Žodžio semantinė struktūra nominacijos požiūriu. – *Filologija* 18, 70–85. Prieiga internete: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6098350/datastreams/MAIN/content>.

Jakaitienė Evalda 1986: Dėl semantinės motyvacijos, kaip kodifikavimo kriterijaus. – *Kalbotyra* 37(1), 102–105.

LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas* 1–20 (1941–2002), red. kolegija G. Naktinienė, J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė, vyr. red. G. Naktinienė, e. variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008 (atnaujinta versija, 2018). Prieiga internete: <https://ekalba.lt/lietuviu-kalbos-zodynas/>.

MAKS – *Словарь русского языка* [Slovar' russkogo jazyka], e. variantas. Prieiga internete: <http://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068>.

MERRIAM-WEBSTER – *Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus*, e. variantas. Prieiga internete: <https://www.merriam-webster.com>.

Miliūnaitė Rita 2022: Įvairuojantys ir nauji lietuvių kalbos reiškiniai XXI a. pradžioje: sistematika ir pokyčių kryptys, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

ND – Miliūnaitė Rita, Aleksaitė Agnė. *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas* [Tęstinis internetinis žinynas nuo 2011 m.], sud. R. Miliūnaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <https://ekalba.lki.lt/naujazodziai>.

OXFORD – *Oxford Learner's Dictionaries*, e. variantas. Prieiga internete: <https://languages.oup.com>.

Rutkovska Kristina, Smetona Marius, Smetonienė Irena 2017: *Vertybės lietuvių pasaulėvaizdyje*, Vilnius: Akademinei leidyba.

SEM – *Русский семантический словарь* [Russkij semantičeskij slovar'], e. variantas. Prieiga internete: <http://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068>.

SŽe – Lyberis Antanas. *Lietuvių kalbos sinonimų žodynas*, 2-asis patais. leidimas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2002, e. variantas, 2015. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/sinonimu-zodynas/>.

TSOŠ – Ожегов Сергей И., Шведова Наталия Ю. [Ožegov Sergej I., Švedova Natalija Ju.] *Толковый словарь русского языка* [Tolkovyj slovar' russkogo jazyka], e. variantas. Prieiga internete: <http://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068>.

TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*, red. D. Svetikienė, Vilnius: Alma littera, 2013.

VLEe – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, e. variantas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2001–2020. Prieiga internete: <https://www.vle.lt>.

Google – *Paieškos sistema Google, kuria remtasi interneto tekstams naršyti*. Prieiga internete: <https://www.google.lt>.

Changes in Meanings of Words *speculation*, *speculator*, and *speculate*

SUMMARY

At first glance, the words *speculation*, *speculator*, and *speculate* may appear straightforward and easily comprehensible. However, a more in-depth analysis of their usage prompts numerous inquiries regarding shifts in their meanings. Thus, this article focuses on examining the meanings of the words *speculation*, *speculator*, and *speculate*. The research aims to discern alterations in the meanings of these words by drawing upon both general and specialized dictionaries as well as the assessment of their current usage within the Lithuanian written language.

The exploration of the definitions of the words *speculation*, *speculator*, and *speculate* across selected general and specialized Lithuanian, English, and Russian dictionaries, alongside an examination of their current usage in the Lithuanian written language, has unveiled the emergence of new meanings. These novel interpretations, absent in Lithuanian dictionaries, have proliferated. For instance, *speculation* now connotes 'conscious use of something (or someone) for selfish purposes', a semantic value likely borrowed from the Russian language, and 'to guess, to suppose, to consider, to presume', a semantic value likely adopted from the English language.

Įteikta 2023 m. lapkričio 6 d.

ANŽELIKA GAIDIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva

anzelika.gaidiene@lki.lt